

Рукописи Цетињскога манастира

У Цетињском манастиру чува се 85 рукописа, махом црквене садржине. Само мали број од њих је и пореклом цетињски; а сви остали су донешени на Цетиње са разних страна. Највише их је из манастира Пиве. На Цетиње су они пренешени тек у новије време, али не знам по чијем наређењу. То свакако има и својих добрих страна; Цетиње је приступачније и људи од науке могу сада лакше доћи до ових рукописа, него раније док су се они налазили у тешко приступачној Пиви. Можда би у овом погледу требало нешто учинити у опште, да се омогући проучавање свих наших рукописа. Ја мислим, да је већ време, да се они почну скупљати на једно место. Данас, ови стари рукописи немају више никаквог нарочитог значаја за манастире; њима се ту нико не користи, а често су манастирима и на сметњи. Ја ћу навести само један случај. И пре и после ратова рукописи Пећке патријаршије — чији се опис штампа такође у овом Зборнику — били су разбацани свуда по црквама, највише их је било у припрати у орманима, који нису имали ни стакла, ни кључева; и онда је разумљиво, да их је тако морало бити много разнесених и упропашћених. — Једва сам умолио ондашњег игумана, да једну собу у „конацима“ уступи за ове књиге, где сам их после сместио, па мислим, да се и данас тамо налазе.

Скупљање свих рукописа на једно место било би од непроцењиве вредности за науку; јер се о нашим старим рукописима — ма да је о њима подоста писано — ипак мало зна. Ми немамо још ни списка свих наших рукописа. Ја сам овде само набацио ову идеју, а на надлежнима је, да се постарају, да је проведу у дело. — За науку би довољно било, да се бар по бановинама покупе сви рукописи на једно место.

Сам Цетињски манастир има својих књига веома мало. То је природно, манастир је неколико пута спаљиван, па су и књиге, са свим осталим, отишле у прах и пепео. Доцније, по нечијој злој замисли, и оно нешто рукописа што је још преостало, дато је било на чување Министарству финансија, али никоме није пало на ум, да их пред окупацију склони на сигурно место. Рукописи су остали у „Биљарди“ и окупаторске власти све су разграбиле. А било је на Цетињу и доста врло скупоцених рукописа, и овде и у „Народној Библиотеци“, но и то је све пропало без трага. — Ипак треба се надати, да рукописи нису сасвим уништени; онај ко их је понео, знао је њихову вредност и они ће, по свој прилици, кад-тад појавити се на трговачкој пијаци.

Осамдесет и пет цетињских рукописа повезано је у 80 књига и по врстама има их:

Четворојеванђ.	9 (бр. 1—9)	Номоканона	3 (бр. 56—58)
Изборна јеван.	2 (бр. 10—11)	Лествице	3 (бр. 59—61)
Тумач. јеванђ.	1 (бр. 12)	Акатист	1 (бр. 62)
Апостола	4 (бр. 13—16)	Канон Богор.	1 (бр. 63)
Тумач. апост.	1 (бр. 17)	Панегирик	1 (бр. 64)
Минеја	19 (бр. 18—36)	Диоптра	1 (бр. 65)
Триода	2 (бр. 37—38)	Житија	2 (бр. 66—67)
Псалтира	7 (бр. 39—45)	Поуке св. от.	7 (бр. 68—74)
Октоих	1 (бр. 46)	Беседе св. от.	5 (бр. 75—79)
Службеника	5 (бр. 47—51)	Поменика	2 (бр. 80—81)
Требник	1 (бр. 52)	Тропара ускрс.	1 (бр. 82)
Пролог	1 (бр. 53)	Историје	2 (бр. 83—84)
Патерика	2 (бр. 54—55)	Чудеса Богор.	1 (бр. 85)

По времену писања рукописи су из:

XIV века 2 (бр. 11 и 57)

XV века 14 (бр. 14, 16, 20, 26, 33, 40, 41, 54, 64, 69, 74, 78, 81 и 83)

XV—XVI века 2 (бр. 70 и 76)

XVI века 34 (бр. 1, 4, 6, 9, 10, 15, 17, 18, 21, 24, 27, 30, 32, 36, 37, 42, 44, 46, 47, 53, 55, 56, 58, 63, 66, 67, 68, 73, 75, 77, 79, 80, 82 и 84)

XVI—XVII века 16 (бр. 3, 7, 8, 13, 23, 25, 28, 29, 31, 34, 35, 39, 48, 59, 71 и 72)

XVII века 13 (бр. 2, 5, 12, 19, 22, 38, 43, 45, 60, 61, 62, 65 и 85)

XVIII века 2 (бр. 49 и 52)

XIX века 2 (бр. 50 и 51)

Само на 13 рукописа забележена је година када су писани:

1529 (бр. 44)

1582 (бр. 63)

1558 (бр. 9)

1613 (бр. 5 и 12)

1560 (бр. 32)

1627 (бр. 43)

1562 (бр. 6)

1673 (бр. 38)

1568 (бр. 37)

1698 (бр. 22)

1569 (бр. 21)

1728 (бр. 52)

Преписивачи забележили су своја имена само на 15 рукописа:

Антоније (бр. 12) Перо Рајчевић (бр. 51)

Вавила (бр. 74) Ромил (бр. 32)

Данило (бр. 22) Саватије (бр. 5)

Јован (бр. 6) Теофил монах (бр. 33)

Јован Грубанов (бр. 44) Теофил јером. (бр. 17)

Лазар (бр. 82) Тома (бр. 40)

Максим (бр. 9) Томаш (бр. 62)

Христифор (бр. 38)

Српском рецензијом писано је 78 рукописа; македонском 4 (бр. 1, 33, 53, 73), а рускословенском 3 (бр. 50, 51 и 55).

I

ЧЕТВЕРОЈЕВАНЂЕЉА

1. *Четворојеванђеље*, хартија 29 × 20 см, редова 28. Рукопис оштећен од влаге, но текст сачуван. Табака 22 + 7 листи. У почетку 6 листи садржаја (оштећених) писано другом руком. На почетку Матејева и Маркова јеванђеља орнамент врло лепо комбинован, али невешто израђен. Само један иницијал. Повез дрво, кожа. Редакција македонска. Писан у XVI веку.

На првој корици изнутра: † сѣс кѣнигѣ ѿ кѣни нарѣнача (!) за свою дѣшѣ, вогѣ да е порости (!), месеца июлна .кѣ. данѣ.

— сѣ сѣое еѣлѣ ѿ кѣни пѣиѣ вѣкашиновиѣ за свою дѣшѣ, да мѣ сѣжѣ и стави га ва хрѣме рождаства прѣѣте б[ѣ] ва л[ѣ]то зрѣг. и тко га ѿнимѣ ѿ сега хрѣма да мѣ е п[рѣстаа] бѣа сѣпарѣ на сѣдѣ бѣю. цена .дѣ.

— [да сѣ] зна како ми даде ѿска... нитовѣиѣ даде еѣангѣлиѣ.... не сѣви калѣѣрѣ сѣ залогѣ.... пет грошагѣ (!) мене сѣва дѣжан... грошахѣ, ако да ѣо ми е дѣжан, да е еѣангѣлиѣ црѣковѣно.

2. *Четїверојеванђеље*, хартија 28×20 см, редова 21. У почетку изгубљена два листа, иначе рукопис има 33 кватерниона и 3 листа. Писмо средњи устав. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писано у XVII веку.

3. *Четїверојеванђеље*, хартија 31×21 см, редова 25. У почетку нема читавог првог табака, нема ни свршетка, потоње је 52 зач. Јованова јеванђеља. Данас рукопис има свега 208 листи. Пред Марковим, Лукиним и Јовановим јеванђељем врло лепи орнаменти, израђени у много боја. Таква су и три иницијала. Без повеза. Записа нема. Рукопис писан у XVI—XVII в.

4. *Четїверојеванђеље*, хартија 29×20 см, редова 20. Рукопис потпун, 40 кватерниона и 3 листа. Врло лепи орнаменти, осим пред Матејевим јеванђељем, где је остављено празно место. Исто таква четири иницијала. Повез дрво, кожа. Јеванђеље је писано у XVI веку.

На првим корицама изнутра: — сїе еуганїе монастира пикѣ, рамѣ ѹспєнїе прѣстїе бѣе, ва лето зснї

На првом листу ван текста: — сїе стое еуганїе монастира пикѣ, храмѣ ѹспєнїе прѣкѣстїе бѣе зска. многогрѣшнїи кар...

На првом од потоња четири чиста листа: — сїе еуганїе оуѣкѣза се и ѡбѣнѣнїи поѡвѣнїемѣ проѡмена кѹр Ікѣдїтїа, а рѣкою грѣшнїаго діака конна бѣкѣнїа; вѣ лето зрѣн.

На другом: — † да естѣ вѣдомо, како се прѣстави стѣпанѣ томиѣ вѣ лето зс. тїсцїно и зр.-таго. вѣчна ємѹ наметѣ ва данѣ мѣсеца охтѣмвѣрна зс. днѣ, и на таи данѣ приѣе старѣцѣ дома ѹскѣти манастирѣ и приложи цю ви дїѡка неговѣ вѣспїїе, кѹдѣ се негово назвало ѹ Пикї и ѹ Рѹдїнахѣ и на свакомѣ мѣстѣ крѣме пѣанїїе, тѣи скѣдѣчи коѣководомѣ Раосавомѣ и вратомѣ мѣ Радѣломѣ и скѣмѣ сѣломѣ Гѹсїїнї, и тако и старѣцѣ рече: тѣко хѣѣе отнїмїти, кѣкѣо самѣ на рекао, да естѣ прокѣлетѣ ѡ господа бѣа и прѣчїстѣ єго матѣре и зтїн. свѣтїнѣхѣ ѡтацѣ и вѣсѣхѣ сѣтї, а што ви негова дїела пѣанїїе, то дадѣе и вѣгосѡвї Раосавѹ, а онѣ мѣ рече: за неговѹ дѹшѹ цю мѹ є ѡ пои вѣнїѣдно дати.

На трећем: — пїка се зна, како се ѡвїцїа ѡванѣ Бѹковїнѣ сѣланї(и?), да дає на вѣсако лето по зр. скїѣѣе вѣанїкѣ, а пїса ва лето зрѣн; бѣ да га прѣстїи.

На четвртѣм: — да се зна како прѣда Бѹкѣ Драгїїнѣвїнѣ Бѣатѣ Радѣкїнѹ на двѣе зѣмѣе на подинѣ и на мїкотїнахѣ за зр

На потоњем листу б: — + ка лето ^зрмз прѣстави се
пронгѣман' авѣрами мѣца генѣара .й. днѣ.

— ка лето ^зскн, да се зна прѣстави се пронгѣман вилотен
из дровнакаѣ, родом ѿ прекиша; вѣдн емѣ вечна паметѣ.

На потоњим корицама: — ѿдидови саарзг и нини аан
рррааааааа гаарраааа ррддааав пивацѣ, сѣ писахѣ азѣ многогрѣшнии
сакатѣ пивацѣ, прѣстите мѣ грѣшнаго. — саватнѣ.

6. *Четвероеванђеље*, хартија 31 × 21 см, редова 19. Ква-
терниона пагинованих 43 + 6 листи. Пред јеванђељима лепи
орнаменти и иницијали; пред Матејевим мало слабији. Повез
дрво, кожа. Рукопис писан 1562.

На потоњем листу а: — слава свврѣшителю вѣѣ w кѣѣмѣ
аминѣ. Ђписа се сѣи стѣи и вѣставни тетрѣнугла вѣ лѣт(о) ^ззѣ.
повѣлѣниѣм и вѣрѣднѣмѣ всеблженнаго митрополита кир Меа
вѣдимскаго. вѣ та люта и прискрѣвна вѣрѣмена вѣ днѣи сѣлтанана
сѣлимана, азѣ грѣшнии мѣим се сѣ вѣсакою смѣрѣстѣю, что се гдѣ
пандѣ погрѣшено или инако неисправно, исправите любве ради хѣсѣѣ
и не прокльните, понѣже вѣм вѣклѣици ивѣди и скрѣпи писахѣ.

И вѣдѣ приложи Јованѣ за очинѣ дѣшѣ полѣ ивѣга (!) и за
скою; вѣ да нѣх прѣсти; грѣшнии и мѣшнии вѣсѣхѣ диакѣ Іованѣ
вѣд никѣлѣпазара.

На потоњем листу б: — Ђи иванђељѣи приложи рабѣ вѣжи
Радѣи и Иванана и Ђимо ѣ манастирѣ Пивѣ за скою дѣшѣ; Милѣ-
тинѣ донесе и закова, вѣ да га прѣсти.

7. *Четвероеванђеље*, хартија 31 × 21 см, редова 30. Ру-
копис има 21 кватернион (на почетку изгубљена три листа
предговора, а на крају један индекса). Орнаменти на почетку
јеванђеља, први у боји, а потоња три црним мастилом. Повез
дрво, кожа. Записа нема. Писано у XVI—XVII веку.

8. *Четвероеванђеље*, хартија 31 × 21 см, редова 25. Ру-
копис је имао 29 кватерниона и 2 листа, но данас је изгуб-
љено у почетку 6 кватерниона и 4 листа. Пред јеванђељима
врло лепи иницијали. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у
XVI—XVII веку.

На крају текста руком преписивачевом: — вѣ да прѣсти
писакнаго и вѣ да сѣсет чѣтѣраго.

9. *Четвероеванђеље*, хартија 21 × 15 см, редова 25. Ква-
терниона пагинованих 24. Повез дрво, кожа. Писано 1558 год.

На потоњим листовима ови *записи*: — слава боу свѣркшителяу ѿ кѣмъ кѣ кѣкы, аминъ; списа се кѣ лѣто 735, въ храме крѣшеко гл҃е....

— сѣ еугаіе списа игоуменъ маѣимъ троудомъ своимъ, роукою своєю на сажжѣс себѣ и по смърти его свѣкца митрополитъ дѣвнѣсѣ и игоуменъ и братіа и проклаше кто ѿнимити сѣ еугаіе никимъ навождѣніемъ бесовскимъ ѿ сего монастыра боуди емоу скарпникъ хѣ и гл҃ъ его на страшномоу соуду.

— въ лѣто 736 прѣстави се игоуменъ Маѣимъ мѣа марта 736.

— въ лето 737 и 738 прѣстави сѣ игоуменъ мелеити мѣа мѣа 738, кѣди емоу вечна паметъ.

— въ лѣто 739 прѣстави се владика гаврило мѣа яноуриа 739, днѣ 8 монастырѣ троици на реци тамни.

— си стое еугаіе владике качкаго хажѣ кѣр фили(па).

— да се зна каде се ѿпади сараѣво и тоу мнози тѣрци погикомѣ дѣ. тисѣщѣ. написахъ лето 737 и сѣ.

— да се зна еугаіе владке качкаго кир филипа, сѣ сѣю книгѣ на равномъ полѣ косовѣ, идеже извѣнъ вѣстѣ мнози родѣ хрѣсоименити маловрѣменаго црства ради и тоу положенъ вѣстѣ злоначеланаго брана безакони и злочастиви црѣ гл҃аголни Мѣратъ, мѣжѣ злочестиви и крѣвопролица, мѣже же благочестиви помазанъ вѣстѣ самонаомъ горкомъ и сѣки мѣсанаго веліка ꙗкоже самонаъ помаза дѣда на царство і сѣи голната.

— да се зна када се прѣстави свт... владика симеонъ белградски... имене раскѣзи (!), и то вѣстѣ ка лето 738, писа многогрѣшнѣи и машии к... рѣфимъ, зовомъ пикацѣ.

II

ИЗБОРНА ЈЕВАНЂЕЉА

10. *Изборно јеванђеље*, хартија 31 × 21 см, редова 18. Нема ни почетка ни свршетка. Данас има 44 кватерниона и 1 лист. Орнаменти пред јеванђељима врло лепо, израђени златом. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писан у XVI веку.

11. *Изборно јеванђеље*, пергамент 26 × 18 см, на два ступца по 22 ретка. Рукопис потпун, има 29 кватерниона. Према једној молитви на претпотоњем листу, види се, да је писано у време краља Стефана Уроша [оукрѣни дрѣжакѣ краља нашего стѣфана Оуроша]. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писано у првој половини XIV века.

III

ТУМАЧЕЊЕ ЈЕВАНЂЕЉА

12. *Тумачење јеванђеља*, хартија 31×21 cm, редова 31. Рукопис потпун, кватерниона пагинованих 37. У почетку обичан орнамент. Писмо средњи устав. Повез дрво, кожа. Писано 1613 године.

На крају преписивачев *зайис*: — сја стаа и кжсткнаа книга писа се въ стѣи горѣ аѡна въ монастирѣ стѣи пак'лк. и писа се монастирѣ именованномѣ пѣа, иже естъ храмъ оуспение пркстѣе кѣе, при игоуменѣ кѣр Еуменѣ, иермонахѣ, и въ то врѣме прѣиде къ стѣю горѣ сценнопоуѣ викентѣи и понѣди нас сѣе дѣла начети и бжѣю помощю и настояниемъ брата нашего викентѣа скверѣни се. И да коудетѣ емѣ мѣзда въ коудоуѣемъ дни страшнаго пришествѣа и пакленѣа хѣа. И нас грѣшникѣхъ о семъ троудикшиемъ се кѣвѣте, а не калѣте, јако да и кѣи кѣвѣне оуслѣшѣте ѿ ѣа и прѣидѣте кѣвѣнии ѡца моего наследоуѣте оуготованно вамъ цѣрѣе ѿ сконча мира. въ лѣто 7374, мѣа поемвѣа .ѣ. телос. Антонѣе таха.

IV

АПОСТОЛИ

13. *Аѡсѣѡл*, хартија 30×20 cm, редова 28. Кватерниона $28 + 5$ листи. Рукопис је при дну пропао од влаге и у почетку је нешто текста оштећено. На почетку леп орнамент и иницијал. Повез дрво, кожа. Писан у XVI—XVII веку.

Зайиси: — си апостолѣ парѣчи прота Радивон ѡцѣанскои цркви да слоужѣи.

— то да пазѣи секѣлѣа ага.

14. *Аѡсѣѡл*, хартија 28×20 cm, редова 20. Кватерниона $41 + 3$ листа. У почетку веома леп орнамент. Писмо крупни устав. Нешто мало текста пропало при корицама. Повез кожа, дрво. Писан у XV веку.

На крају текста: — гѣи ѣѣ хѣе сѣе кѣи, помилоуѣи ме грѣшнаго, аминѣ.

15. *Аѡсѣѡл*, хартија 31×21 cm, редова 26. Кватерниона 33. Рукопис потпун, али је на крају пропао мало од влаге. Рукопис је пун ситних и врло лепих орнамената. Повез дрво, кожа. Писан у XVI веку.

На потоњем листу (ван текста): — нека се зна како кѣи монахѣа Мѣаѣа крѣтѣ за дѣе хѣаѣде и шѣтѣ аспѣи и приложи га

оу манастирѣ пивѣ храма оуспенія прѣстие вѣце, и тко га ѣ ѿнимити изъ кише реченога храма, да мѣ е ста вѣца сѣпарница ва место помощи на второмѣ принаствію. Къ лѣто 7396.

16. *Аѿосѿол*, хартија 21×15 см, редова 24. Рукопис потпун, има 34 кватерниона. У почетку један орнамент. Повез дрво, кожа. Писан у XV веку.

На првом чистом листу: — въ лето 7391, индикта .i. мѣца нов. .кд. днѣ понедек. храмъ спеніе вѣци с сѣхогрѣлѣ престави се старцѣ иеромонахѣ сава, вѣчна му памѣтъ.

— да се зна що се наиде црквно, книга: ѿ еугле, ѿ апсакъ; ѿ ѿктоа; ѿ. минеа; ѿ лѣтрѣ; ѿ ѿлаатирѣ вѣдхѣ; ѿ златооуѣтъ и паки ѿ книга слова вѣци; ѿ матвника; ѿ книжице, ѿ коматѣ сингелѣи р... ѿ ѿтъчникѣ и паки ѿ ѿлаатирѣ на кожи; — ѿ енетрахи; икона вѣфѣвѣченія вѣце, сѣкнетіе хѣѣо, ѿ кѣстие, въ нѣхѣ стаа и моѣи сѣтъх и иконе ѿ на кости, ѿ празник и хвалите гѣ и ѿ теке радоуѣтъ се; ѿ нарѣквице, ѿ поѣаса свианаа, ѿ кадианице ѿ меди, ѿ кѣстѣа, въ нѣниже рѣза стонт. ѿ ковчегѣ ѿ ....г мотика и секира, ѿ рала, ѿ катанца, ѿ какрача и веригѣ ѿ, поѣипка и клеѣце, ѿ мешанице, ѿ чавра, ѿ крѣкре (!), ѿ хардовѣ, тесакѣ и клада, ѿ каѣце, ѿ свѣциника железна, ѿ баѣа, ѿ пѣсти; ѿ коса; ѿ бокола (!); ѿ кѣсази; ѿ торба; ѿ свѣциникѣ за лѣчѣ, ѿ трѣпѣзе, ѿ каѣши, ѿ мантиа, прѣкладѣ железни.

V

АПОСТОЛСКА ТУМАЧЕЊА

17. *Тумачење аѿосѿолско*, хартија 32×11 см, редова 26. Рукопис непотпун; у почетку нема прва три табака, у средини 11—14, а потоњи је табак 27 и ту није крај. Повез дрво, кожа. Писан у XVI веку.

На потоњој корици: — † сѣа книга таковане апсаское мѣнастира пивѣ, храма оуспѣнѣа прѣсветіе вѣце; сѣ писахѣ лѣто 7396 тѣсѣчно рѣѣа, и ва то лето вѣстѣ икѣѣархѣ патриарховѣ деофилѣ иермонахѣ тогда бивѣ.

VI

МИНЕЈИ

18. *Минеј за сѣйѣмбар—децембар*, хартија 28×19 см, редова 30. Пагинованих кватерниона $29 + 2$ листа. У почетку леп орнамент. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писан у XVI веку.

19. *Минеј за окѣобар*, хартија 31 × 21 см, редова 26. Кватерниона 31 и 6 листи. Писмо средњи устав. Повез кожа, дрво. Писан 1613 године.

На крају текста *зайис*: — кѣговолѣшемъ иже въ тѣмъ слави маго кѣ, съписа се сіа кѣтвнаа книга рѣкомн мѣнникъ ѡхѣомврин въ монастиры зовомн пива при храмѣ оуспѣшна прѣстѣи каѣце наше кѣе и прѣно дѣи маріе, повѣлениемъ смерѣинаго игѣмена кѣр Гѣмеона іер'монах(а) съ всемъ братствомъ.

тѣмъже азъ рѣкодѣласавъ сѣю книгѣ прѣклоуъ вѣю съпрѣтавъ роуцѣ колѣномъ касаю се въсакомѣ чѣтѣщомѣ или прѣписѣющомѣ ѡ здѣ, аще цю окрѣсите погрѣшен'но словцемъ или языкомъ, въ же тако докан хѣдожници сѣдѣще на сѣнцѣи радована, имѣиши скѣпшъ веселіа, змастикъ се масломъ маѣдіа ѡ ваного кѣомъ въдх'новеннаго ѡстрошма исправаите, менѣ же хѣдаго и грѣшнаго люк'ве радѣ хѣи не каините, нѣ кѣгословите, понеже въхъ оумомъ оубогъ, а забвѣниемъ богатъ.

Ѧ създана мирѣ лѣ^т зрѣа, а ѡ въпавѣніа гѣ нашего іѣ^с хѣ^с дѣхъ (!) крѣг санцѣ .ѣ. а лѣни .дѣ. злато число .зѣ. дѣмеліѡнъ .дѣ. индиктіѡн .ѣ. епѣхта лѣ^т .ѣ.

тогда добрѣ прѣстолѡмъ правѣшъ сѣрѣвскаго стѣлѣства прѣ- ѡсѣщенномѣ архіепѣскѣ (!) петскомѣ кѣр іѡаннѣ и при всеѡсѣщенномѣ митрополитѣ хѣрѣцѣговскомѣ кѣр Гѣмѣѡнѣ.

† сѣи минѣи цѣкноѡ сѣрѣвра кѣни смерѣи'ны въ ипоцѣхъ акраміе іермонахъ и да сѣмѣ ѡшѣречен'номѣ храмѣ на сѣзженіе, ѡ шѡкани и надѣжде маздовѣздана въ вѣдѣщи вѣкѣ, егда всемъ кѣзда се комѣждо по дѣлаѡмъ еѡ.

— кѣіею милостию мѣтрополитъ лѣто зрѣд.

20. *Минеј и ѣролог за окѣобар*, хартија 28 × 20 см, редова 27. Свега 52 кватерниона и 7 листи. На крају додато 26 листи римске историје, писано истом руком. Ова историја нема свршетка. Повез дрво, кожа. Писан у XV веку.

На потоњем листу б: — сѣа книга глаголеми папаѣерикъ манастира пивѣ, зѣпеніе прѣсѣатіе (!) вѣдѣе на рѣце синцѣ.

— да се зна како се прѣстави васѣскѣтенши патріархъ сѣрѣски кѣр аѣи Калиникъ ва лѣто зѣсн мѣца аѣгѣста .ѣ. на вѣашкой.

21. *Минеј за окѣобар*, хартија 31 × 21 см, редова 28. Кватерниона 26. Повез дрво, кожа. Писан 1569 године.

и ѿ планини кѣновина и ѿ ивана и ѿ банчете мѣста на аманатѣ
кѣжемѣ ва лето зрѣмѣ.

— ва лето зрѣдѣ. нека се зна како продаде матиа никокѣ з
браћомѣ продати (!) земаѣ сѣницѣ и на закаменѣ дѣти и филиппѣ цю
е ѿ сѣницѣ до мочилацѣ и мало и големо и на закаменѣ за седамѣ
нѣлада (!) и .ѿ. аспри.

— въ лѣто зѣ и рѣ и ѣ.

— нека се зна како заложѣ лѣка ивановићѣ ис мрина поповѣ
дѣкѣ старцѣ милаѣ за дѣкѣ нааде рѣ аспри, свѣдоци (!) кѣдка
нѣвинѣ, аврамѣ, исмѣди и времѣ.

На потоѣм листу: — ѿ вѣсна ѿса:

ш	а	т	о	р
а	р	е	п	о
т	е	п	о	т
о	п	е	р	а
р	о	т	а	с

— лѣто се зрѣ рече господиѣ протопопа кѣниѣ Иванѣ,
кѣеводинѣ скѣнѣ, оѣщѣ се цркѣви хараѣ нааѣти и онѣ и негово
дѣте наконѣ неѣ, коѣ да нѣхѣ прости.

— лѣто се зѣ-тѣрно рѣѣ и дѣ погѣбе кѣкѣ петровићѣ месеѣ
нѣла .ѣ. данѣ, а лѣка стрѣцѣ мѣ кѣ. данѣ, кѣкѣ ѿ жѣнанѣ по-
токѣ, а лѣка коѣ кѣлѣхѣ алагѣне.

31. *Минеј за аѣрил*, хартија 30 × 20 см, редова 26.
Кватерниона 19 + 5 листѣ. У почетку орнамент доста компли-
кован, али слабо израѣен. Повез дрво, кожа. Рукопис писан
у XVI—XVII веку.

На потоѣм листу 12 кватерниона преписивачева белешка:
— простѣте братѣ, не вѣрѣтохѣ въ изводѣхѣ крѣтоѣ.

32. *Минеј и ѣрилог за аѣрил*, хартија 31 × 21 см, редова
26. Кватерниона 23 и 1 лист. У почетку невѣшт орнамент, а такво
и писмо уопште. Повез дрво, кожа. Рукопис писан на Це-
тиѣу 1560 године.

Зайѣси, на почетку рукописа: — въ лѣто зѣра постаѣи се
пискѣпом иѣѣманѣ Роѣвѣмѣ.

— И пакѣ да се зна цю наѣе кѣниѣ оѣ манастирѣ на Цѣтѣне:
ѣ еѣгѣлѣ, апѣстоѣлѣ, сѣѣборѣникѣ, ѣ. петѣгласѣца, .ѣ. прѣѣвогласѣцѣ,
мѣлитѣѣвѣникѣ, типѣикѣ, вѣраѣѣвѣникѣ, .ѣ. ѿѣлѣтѣра, .ѣ. лѣтѣѣргѣе, ѣдѣнѣ

на крају изгубљен је 1 лист. Повез дрво, кожа. Записа нема. Рукопис писан у XVI—XVII веку.

36. *Минеј за август*, хартија 27×19 cm, редова 24. Не може се утврдити колико је имао табака, јер су листови од влаге (особито на свршетку) толико пропали, да се распадају. Прва три листа оштећена, али их је накнадила друга рука. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVI веку.

Зайиси: — сн минен ѡбнови се и оуѣза въ лѣто зрѣи по-
вѣдѣнем ѡуѣмна кур Ѳкѣдѣнтѣ рѣкою грѣшнаго диака конна боукиѣна
мца августа кн.

— СІН МИНЕН МОНАСТИРА ПИКЕ ПИСА СЕ КА ЛЕТО ЗЪЕ. ПИСА СЕ (!)
И ТО ЛЕТО БИХСТЪ (!) ГЛАДЪ ВЕЛИКИ.

VII
ТРИОДИ

37. *Триод*, хартија 31×21 см, редова 26. (Прва половина — посни). Кватерниона 45 и 3 листа. Нема првих седам листова од првог табака. Рукопис писан 1568 год.

[illegible]

мѣста валява. и постави ю въ свои монастырь глави рача. идеже и власи глави своее постриже, да сажжи оу сѣѣи обители. тѣмъ же и да никтоже дрѣзаетъ прѣнести ю семо и онамо кромѣ цркви, да нѣ^ѣ просто ни блѣвено. писа же рѣкою збогаго добримы дѣлы, богатаго же въ грѣсехъ и мѣншаго въ иноцехъ хрѣстофора, и тогда прѣкывающѣ мѣ въ мѣсте пѣстынномъ въ домѣ сѣ. вѣл. мч. георгія, тѣломъ въ пѣстыни, а змомъ въ мирѣ. 1673.

И простите оци сты гѣ радѣ, аще и възехъ мѣздѣ нѣ и трѣдѣ кеанк понесохъ, таково бо хоудѣ дѣлатель бѣхъ, едѣа бо за деа лѣта сѣвѣршихъ. И сѣа книга из добра извода писана.

— Ирсеиѣи вжѣю маѣтию архіепскпѣ пекскы и касемѣ сѣрѣваемъ и багарѣмъ и касего іаллирика патриархъ.

Изъ послѣдны и хоуди строитеа — више имѣновани — сѣишиѣ архіепскпѣ и патриархѣ сѣрѣскпѣ пекѣ прѣидохъ ва бѣмъ покрываеми монастырь пивѣ, юже ѿ основаниа ваздвиже сѣиши патриархъ сѣрѣски (!) кѣр саватиѣ. Нашѣ приходѣ вистѣ при преосѣщенномъ митрополитѣ херцеговачкомъ гснѣмъ авѣнтиемъ, и при игѣмене тоѣ обители кѣр аданасѣи, и многое зтешение самимъ мнѣхомъ, такоже дѣховне, сице и телесне. | сѣе вистѣ ка лето гѣнѣ дѣвѣкѣ. 1727 маѣа дѣ. 14.

и подписахъ своѣрѣчно

Ирсеиѣи Четвертѣи

— Паки въ лето гѣнѣ дѣвѣд. ап. ѣ. прѣидохомъ въ богохраними мон. пивѣ при више реченомъ гснѣ митрополите и истомъ игѣмене и тѣ праздновахомъ светлѣе въскресѣе хсѣко, иже вистѣ априла въ 14.

Ирсеиѣи Четвер(т)ѣи

VIII

ПСАЛТИРИ

39. *Псалтир*, хартија 31 × 21 см, редова 30. Кватерниона 51 и 3 листа. Два орнамента и више иницијала доста добро израѣених. Повез дрво, кожа. Писан у XVI—XVII веку. (в. бр. 82).

На дну првога листа *зайис*: — † Бисарионѣ митрополитѣ рашки и новопазарскы и старовлашкы сѣи ѣла'тирѣ приложихъ храмс зсѣниа прѣстѣе вѣце, иже ис(тѣ) въ пивѣ, идеже мѣмъ въ рождѣние и ѿчаство и тѣко въ(х)тѣла ѿнимити ѿ того сѣтѣго мѣста, да мѣмъ сѣтаа вѣца сѣпарница на кторѣмъ пришестѣтѣию и кон се врат... помолит... помѣ... ина грѣшни и за снѣю кнѣгѣ... дѣската, аан вратѣи, кон... (не стала мѣста одрезана при повезу кнѣиге).

На крају текста: — писа рска грѣшна, аѣто ^зрѣд. (Ово није рука преписивачева).

На потоњем листу записи штампани (добро) у Записима и натписима књ. I. бр. 698 и 346—348.

Натпис на корицама (нетачан у Записима и натписима II, 2207) гласи: — сѣа книга глаголема џалтирѣ ѡправѣ се при иѣсменѣ григорію лето ^зснѣ, а ѡ рож. хѣа ^заѣтѣ, рскою црквана рака кожа сѣогорѣца.

Други запис штампан је такође у II књ. Записа и натписа бр. 2268, само што није година ^зска већ ^зскк. која и одговара години 1714.

40. *Псалтир*, хартија 30 × 21 см, редова 18. Имао је 20 кватерниона и 7 листи. Данас нема 1-ог табака и 2 листа од другог. Нема повеза. Писао га јеромонах Тома у XV в.

На крају текста: — троуди же се ѡ сѣмѣ грѣшнѣ кѣ ипоцѣхѣ дома јермонахѣ.

41. *Псалтир*, хартија 31 × 21 см, редова 19. Кватерниона 21 и 6 листи. Два лепа орнамента и више иницијала. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писан у XV веку.

42. *Псалтир*, хартија 31 × 21 см, редова 20. Кватерниона 21 и 5 листи. Два орнамента и неколико лепих иницијала. Повез дрво, кожа. Писан у XVI веку.

При дну првога листа *зайис*: — сѣа книга глѣми џалтирѣ манастира пѣкѣ храма успѣна владичѣк нашѣ вѣѣк и иѣсно дѣѣи маріѣ.

На корицама: — сѣа вѣжествна книга глѣми џалтирѣ манастира пѣкѣ аѣто ^зскг.

— си џалтир манастира пѣкѣ, иѣсменѣ асѣнтѣ иѣсменоѣ дванаѣст летѣ, лето ^зрѣд.

43. *Псалтир*, хартија 31 × 20 см, редова. 24. Кватерниона 33. Рукопис су писале четири руке. У почетку леп орнамент и иницијал, рађени златом. Повез дрво, кожа. Рукопис писан 1627 (?) године.

На крају текста преписивачев (?) *зайис*: — сѣа сѣаа и вѣжествна кѣ книга рекоми џалтирѣ ценою ^зѣ. дѣката. вѣ аѣто ^зрѣѣ.

Остали *зайиси*: — ^зсѣѣ. да се зна колико ѣ аѣача, цѣ се даѣ мѣкѣанѣмѣ за зѣмѣс манастира мѣѣ ^зкрѣѣ асѣри.

— ^зѣѣм и ѣ. да се зна како продаѣ ^заѣѣмѣ Петровѣѣѣ сѣ мѣкроѣа анѣкаѣс крѣшкѣ на вѣрѣѣѣ кара мѣкарѣскѣ иѣсменѣ ^зМакѣ-

симѸ Ѹ кноски манастиръ и за нѸ мѸ даде игѸманъ кона товар-
нога и краѸ отъ Ѣ гроша и петъ оваца съ ѣнѸци и кесимъ отъ
петъ оваца отъ тринаестъ година и коѸѸ съ ѣретомъ и то(то!)
игѸманъ даде ѢѸимѸ и синѸ мѸ Петръ и Николи и Ѣлекъси, а
(о)ни даше немѸ землѸ крѸшкѸ Ѹ продано име, да нема за нѸ
никако до потъле питати, и тѸ би шантъ Ѣска калавиѸъ и МирѸ
и кнезъ ѢсрѸ из Ыиле и СимѸ поновъ.

ѢѸимъ

Петаръ

Никола

Ѣлекъса

— да се [зна] каде погине конвода ИлѸа, сапреше га дровѸащи
и посече га МѸстан паша и Ѹзе мѸ све имаѸе .Ѣ. кона и говеда .Ѹ.
оваца, ка лето ,зсгѸ.

— ,зск. да се зна каде доѸе МилорадовиѸъ на НишиѸе на
градъ ,зрчѸ; да се зна одъ роѸшкановиѸа ,зрче; да се зна Ѹ топаги
,зсг; отъ сельмана, каде Ѹ попално бнелѸ.

— ,зспз. знати се цю има Ѹ црѸкѸви бнѸскога манастира,
прѸко [нема даѸе!].

— ,зснг. знати се колико даде макъсимъ масторѸ (!) сакн аспри
таалѸера .Ѣ. цекѸнъ, пакн .Ѣ. цекѸнъ, пакн .Ѣ. таалѸеръ, пакн спасѸю
.Ѣ. таалѸеръ, пакн дмитрѸ гогн .Ѣ. таалѸеръ.

— ,зсч. знати се каде поче сака градити конѸшѸницѸ и ѸчѸни
за .Ѹ. данъ.

— да се зна како понови сѸю книгѸ глѸми салтиръ ЫѸканъ
ДѸлиѸъ за свою дѸшѸ и за свое домаѸице Ыдане и за скоѸа чеда,
да имъ Ѹ кечѸни помен Ѹ манастирѸ стаго велѸкомѸченика Ѹска
ГеоргиѸа, Ѣгъ да ихъ прости. Ка лето ,зска.

— ,зспѸ. да се зна каде би зла зима и поче ити сѸнегъ на
стеѸанъ данъ по божиѸѸу, пакн иде до ѸѸрѸеѸа дне и би гладъ.

— да се зна када би гладна година Ѹ дровѸацѸе ка лето ,зска.

— ,зсѸд. колико Ѹ заѸимѸло манастирске стоке: оваца .Ѣ.
овѸноѸа .Ѣ. Ѹилеж .Ѣ.; заѸимѸло стоке велике овац .ѢѸе. коза .Ѣ.
Ѹилежн ѸѸ.

44. *Псалтир*, хартија 20 × 13 см, редова 24. Рукопис
има 60 кватерниона и 1 лист. Данас изгубљен прѸи лист.
Писале три руке. Повез дрѸо, кожа. Писан 1529 године.

На крају текста: — писа се сја книга въ вѣохранимѣмъ градѣ новѣмъ брьдѣ при всесвѣщен'нѣмъ митрополитѣ никанорѣ грачан'скѣмъ въ подкрили ново брьда, съписа въ диацѣхъ мѣнши и грѣшни шванъ диакъ грѣбановъ, синъ іермонахъ савѣ сѣ пѣстиню сѣго великомчника георгіа, въ шбласть села прилѣпницѣ, въ лѣто 7343. мѣца сеп. 11. днь.

— сја книга глѣми ѿаатирѣ монастыра пивѣ, храма сепѣниа прѣстие влѣднице наше вѣе и прѣсно дѣвы маріе, тожде приложи іермонахъ Симеонъ Дѣчиѣ за свою дѣшѣ, и тко кѣ е ѿтнимити ѿт кише реченаго храма, да е трѣклетѣ и завѣзанѣ безъ повелѣнія и глѣмнова и аще дрзнетъ некимъ вражимъ навѣтомъ да ѣ прич... на второмъ пришествію, иже рѣше вазми, вазми, распни его.

— въ лето 7301 прѣстави се драшко поповъ сѣмъ мѣца юна 14. а іюрица 11. сѣго дни мѣца сѣ брѣвѣцѣ; єднога скопа сѣ єднѣ неделѣ, 11. сѣ дрѣгѣ; вечна имъ паметь.

45. *Избор из ѿсалѣира*, хартија 21 × 14 см, редова 19. Свега листовъ 30. У почетку леп орнамент. На крају додата 24 листа, писана другомъ рукомъ у XIX вѣку: начѣло великѣ (!) повѣчернице. Повеза нема. Записа нема. Писанъ у XVII вѣку.

IX ОКТОИСИ

46. *Окѣоих*, (гл. 1—4), хартија 27 × 19 см, у два ступца по 29 реди. Кватерниона 26 и 2 листа. На крају службе св. Симеону и Сави. Повезъ дрво, кожа. Писанъ у XVI вѣку.

Зайиси: — сја стаа и божѣтавна книга царковна и царствѣюща, свѣтаа и швѣщена г(л)аголемаа книга окѣи минен (!) приложи е іирне іирне Петко свѣтомъ монастырѣ Пиви, сепенію п(р)е-свѣтенъ вѣцѣ за свонъ вѣч(н)и поменъ Петко и свомъ оцѣ Павла, богъ да прости; писа іермонахъ дѣвдосіе пивацѣ на аѣма.

— да се зна сја кнѣга попа Живана Радокановиѣа ѿтачаствомъ ѿ села Петнице, иже близѣ подкриліа Чрніе Гори, близѣ мѣста вѣланѣва, и обновіе швѣрадѣ ненадовниѣ изъ жавраг (!) за свою дѣшѣ; вѣѣ да прости, и даде сѣи. въ лѣто 7341, мѣца генваря 14 оу вѣланѣву, капоноша Милошѣ палюшанинѣ.

X СЛУЖЕБНИЦИ

47. *Служебник*, хартија 24×17 см, редова 20. Кватерниона 15 и 3 листа. Нема првог листа. Повез дрво, кожа. Записа нема. Рукопис писан у XVI веку.

48. *Служебник*, хартија 21×14 см, редова 18. Нема првог листа ни свршетка; данас има 21 кватернион и 6 листи, од којих два потоња оштећена. Повез дрво, кожа. Писан у XVI—XVII веку.

Зайиси: — † сѣю книгѣ поновѣ хрѣ̑ рабѣ давиживѣ сѣоме козмѣ и дамѣанѣ, бѣ̑ да га прости, аминѣ.

† прѣстави се рабѣ бжи еромонахѣ сѣрафимѣ̑ месеца маѣ̑ .ѣ̑. днѣ̑.

49. *Служебник*, хартија 24×17 см, редова 20. Нема ни почетка ни свршетка; данас има 8 табака и 7 листи. Рукопис је пропао од влаге, особито потоњи листови. Рђаво писмо, хартија још гора тако, да су веома честе неисписане стране. Повез дрво, кожа. Записа нема. Рукопис писан у XVII—XVIII в.

50. *Служебник*, хартија 21×15 см, редова 15. Свега 66 листи. Рукопис рђав, а таква и хартија. Повез дрво, кожа. Рецензија руско-словенска. Записа нема. Писан у XIX веку.

51. *Служба св. Василију Острошком*, хартија 21×15 см, редова 15. Рецензија руско-словенска. Рукопис писан у XIX в.

Зайис: — преписахѣ попѣ Перо Рличевѣ̑, мѣсеца маѣ̑ 1854 год.

XI ТРЕБНИЦИ

52. *Требник*, хартија 15×11 см, редова 24. Кватерниона 6 и 4 листа (данас нема првог табака). Повез дрво, кожа. Писан 1728 год.

Зайиси: — писа се лето̑ зс̑а̑, на̑ аѣ̑ки, дописа се̑ .ки̑. днѣ̑. — си̑ требникѣ̑ презвѣнт... саписа се̑ ва̑ лето̑... ѣ̑. | — си̑ требникѣ̑ иермонаха̑ Маѣ̑ма милешевца̑. | — манастирь̑ Милешевѣ̑ аѣ̑ки, август̑а̑ ки̑ архидѣаконѣ̑.

XII ПРОЛОЗИ

53. *Пролог, од сѣй̑тембра—фѣбруара*, хартија 30×21 см, редова 28. Кватерниона 41 и 6 листи. У почетку леп орнамент. Рукопис при врху пропао од влаге. Повез дрво, кожа. Рецензија маѣдонска. Писан у XVI веку.

скомѣ архіепѣкнѣ сопротивляющѣ се. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVI веку.

Зайис на 1-вом листу: — † Еѣа сѣаа и бѣжствѣнаа правила, еже глѣют се грѣчьскѣ номоканѣи, смѣренаго сѣливѣстра митрополита рашкаго, бывшаго архімандрита въ сѣтѣи горѣ адонсѣи, въ сръбсѣи лаврѣ монастыра хиландара. Еѣа книга писа се въ карѣах оу пирѣгѣ въ мѣлачѣлници сѣго сѣви, тогда мнѣ въ хиландари нѣмѣнѣ сѣи, въ лѣтѣ 333. мѣа фѣрвара .ѣ. въ недѣлю и ѿ тамо призванѣ бых прѣвѣщенным патріархомъ пѣкскимъ кѣр макаріемъ и рѣкопо(ло)жи мѣ въ митрополитѣство сѣтѣишаго прѣстола рашкаго въ лѣтѣ 333. съ вѣсѣми архіереи сѣльскаго събора въ сѣи сръпскѣи землѣ оу пѣкѣи. И прѣжде того въ лѣтѣ(о) 333. посланѣ [друга рука наставѣа] бых ва великѣ Рѣсѣи ка благочѣстивомѣ црѣи Іѣванѣ и сѣомѣ макаріѣ, митрополитѣ московскомѣ и (ѿ) тамо принесѣх много благо и црѣи(ѣ)нѣ красотѣи с хиландарѣ.

Осим тога на 1 и 2 листу су интересантне синѣелије XVI века, а на последњем листу чин поставѣања архіереја у Пеѣској патријаршији.⁴

57. *Синѣагма Майѣије Власѣара* (потпун превод), хартија 29 × 22 см, редова 30. Кватерниона 34 и 4 листа. Повез дрво, кожа. На последњем листу таблица индиката и сунчаних кругова од г. 1387 до 1402. — Вероватно је рукопис писан 1387 године.

На крају *зайис*: въ лето 333. прѣстави се ерѣмонахѣ гаврилѣ, бѣи га прѣсти.

58. *Номоканон*, хартија 21 × 15 см, редова 23. Нема свршетка; данас има 22 кватерниона и 4 листа (потоња два листа по половини отцепѣена). Један орнамент у почетку. Повез дрво, кожа. Писан у XVI веку.

Зайиси: — сѣа книга фѣикѣтиѣ (!) нѣмѣна пѣвѣа 1759. кѣпи сѣ поѣа божа с сараѣвѣи.

— сѣа книга сказаниѣ православниѣ вѣри мнѣ прѣзвѣитѣра Божа Мишиѣа Банѣвиѣа, лето гѣи 1734.

59. *Лѣстѣвица*, хартија 26 × 18 см, редова 25. Нема свршетка; данас има 23 кватерниона и 7 листи. У почетку врло леп орнамент у 4 боје. Сѣа рукопис је промочѣн влагом, али је текст сачуван. Повез дрво, кожа. Писан у XVI—XVII веку.

⁴ Ове синѣелије и чин поставѣања архіереја штампао је Др. А. Сѣловѣѣ у Гласнику Скопског научног друштва кѣ. XIV, стр. 224—226.

На корицама: — сия книга глѣмѣа лествица, читателю дѣѣполазна.

60. *Лествица*, хартија 21 × 16 см, редова 23. Кватерниона 24 и 3 листа. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVII веку.

На првом чистом листу (не руком преписивача): — сию лѣствицу исписах оу пивоу, храмоу прѣстѣе вѣдѣще наше вѣе и присно дѣвы маріе и кото (!) е кѣ ѿнимити нѣкомѣ вражѣмѣ навѣтомѣ ѿ сего вышереченого храма, да моу е соупарница въ мѣсто помощи сѣаа вѣа на вѣторомѣ пришествію прѣдѣ хѣмѣ вѣдкомѣ коупно и вѣси сѣын и да боудет причестникѣ ѿнѣмѣ иже рѣше: вѣзми, вѣзми, распни его, іѣа глѣмаго хѣ. грѣшнѣи аввакоум.

На крају текста (такође не руком преписивача): — всѣм же и по вѣсоуду православным хрѣistianом господіемѣ и братѣи и другом раболоупно метаніе до лица земнаго оумилѣнно сѣтвараем, ѿ оусердіа же дѣшевнаго и прилежно мѣлимѣ. аще приключи се нѣкое погрѣшеніе вѣа радѣ простите вѣсѣте, а не кѣните, понеже троудѣ се ни во дѣхѣ, ни агѣлѣ, нѣ чѣлкѣ грѣшнѣи и роука бренѣна, да и сами прощеніа и вѣсвеніа ѿ вѣседръжителѣа бѣа сподобите се, вѣнегда прѣидетѣ въ дѣнѣ соуднѣи вѣздати комѣждо по дѣлаомѣ своимѣ. давѣшомоу же боу начети и сѣврѣшити вѣгонизволикѣшомоу слава и велѣлѣніе, чѣсть и покланѣніе ѿоу и сѣоу и сѣмоу дѣхѣ вѣ вѣкы вѣкомѣ, аминѣ, аминѣ, аминѣ. Ёѣ лѣто ,зрѣи. грѣшнѣи аввакѣмѣ расодер с црѣвыца, вѣчна ёмоу памѣт.

61. *Лествица*, хартија 20 × 13 см, редова 19. Свега 75 листовѣа. Повезан. Записа нема. Писана у XVII веку.

62. *Акаѣистѣи Иисусу Хрѣстиу и друго*, хартија 20 × 14 см, редова 18. Непагинованих 210 листовѣа. Повез дрво, кожа. Писан у XVII веку.

Зайиси: — помени ѿ оче сѣе писавшаго раба ѣж. | — сия книга храма оуспѣна прѣстѣи вѣе, лето ,зрѣз.

— сия книга доуховника Ёремѣе, лето ,зрѣд., тадан би благовиѣсть ва петакѣ велѣнки.

— сия книга обнови се настоѣніемѣ мѣне смѣренаго митрополита ѿвѣгентіа хѣр. и платих ѿ, аѣгла. марта мѣа .ѣи. и тко чѣ писати и драѣти по книгахѣ проклѣтѣ биѿ и рѣка мѣс ѣсахнѣла.

— саврѣши сию книгѣ в лето ,зрѣм и ѣ с пом. іѣс томахѣ ѿ зата(ра?) ѣс на славѣ.

63. *Канони Богородични*, хартија 30 × 21 см, редова 27. Кватерниона 17. На почетку леп орнамент. Повез дрво, кожа. Писан 1582 године.

На крају текста *зайис*: — въ лѣто 3-тисщю и .ѿ. писа с(е) син мѣбнык въ храмѣ прѣстѣе влѣдце наше бѣе и приено дѣи маріе и приложи въсеосѣенніи митрополитъ рѣдничкы квр Діомидіе монастырѣ глаголомѣ пива, и ктѣ е ѿ ѿнимити, да мѣ е сѣпарница бѣа на второмѣ пришѣствію, бѣ да сѣе влѣдоу квр Діомидіа.

64. *Панегирик*, хартија 28 × 20 см, редова 27. Рукопис је непотпун; нема ни почетка, ни свршетка. Писан у XV веку.

Зайиси: — сиа книга рѣкома па(не)герикъ монастыра Пивѣ, храма оуспениа прѣие бѣе на рѣци рѣкомон синацѣ. ва лето 3сд1, и то се лето прѣстави прои҃сменъ григоріе.

— сик свѣта и вожставна книга, рѣкома пангерикъ монастыра Пиве, харамъ (!) 3спѣніа прѣіе бѣе, иже естѣ на великомѣ врѣлѣ глагола синацѣ, ва лето 3сн. писахъ азъ смиренни попъ мелетве; тожде лето приде гнѣ патриа(р)хъ Иван(и)кѣ с монастырѣ Пивѣ.

— си панагирик даше братіа сѣопочивѣшаго влѣке квр Захаріа... и рекоше влѣкѣ квр Захарію да ниш(емо) с проскѣмидію и да мѣ ѿпоемо .ѿ. и четири де... и кто ю ке ѿнимити ѿ храма сѣіе бѣе пивѣске, такови да е проклет ѿ гѣ в'седрѣжителѣа и прѣіесте влѣдце нашеи бѣи и васехъ стіихъ.

— сие писа внсарионъ еромонахъ въ лето 3пн месеца новембра .3. днѣ с пивн и тада понде симеѡн и макарије и диѡнисіе с светѣ горѣ.

— въ лѣт(о) 3ѣе месеца .3. въ областъ марадиевѣ (!) тадан мѣ беше вела (!) велика.

— † сиа книга панагирикъ мѣцъ септемврије и октомврије, въ нихже и слова по рѣдѣ сѣымъ соутѣ и нарочитымъ, ихже число петъ и дваши петорицею пет кратъ такоже чѣтѣше 3зриши ѡ любозрителни дрѣже сръбѣіе.

— сиа свѣта и вѣставна книга панагерикъ монастыра пиве, рамъ 3спение прѣстѣе бѣе.

— ва лето 3сн. венча се блаженеиши митрополитъ херцеговачки кврѣ филотен.

— сиаю (!) сѣс и вѣставнѣ книгѣ глаголема панагерикъ прочатохъ азъ смиренни попъ мелетіе пивацѣ, битиѣ лето 3сми, лето гнѣ 4ѣлѣ, месеца августа .кз. данѣ, крѣгъ санцѣ...⁵ крѣгъ лѣни...⁵ ва рѣце лѣтѣ...⁵ и то лето 3дарише тѣрци на бианградѣ и не сатворише емѣ ничтоже.

— сѣна свѣта и бѣжавна книга панагерику монастира ниве, рамѣ сѣаго спениа прѣстѣе вѣдѣе, чатоуѣ азѣ смиренн попу мелентіе на ^лѣмв. месеца існниа ^лке. данѣ.

65. *Диоѣтра*, хартија 21×14 см. Кватерниона 49 и 2 листа. Повез кожа, дрво. Записа нема. Рукопис писан у XVII в.

66. Житіе и жизнь прѣподовнаго вца нашего Григоріа епископа, хартија 30×21 см, редова 25. Кватерниона 20 и 6 листи. На почетку леп орнамент. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVI веку.

Зайиси: — сѣа книга ладике петра. | — помнаши ме боже по велице твои милости. | — слава тебе бже.

67. *Житија свейих*, хартија 22×15 см, редова 20. Рукопис нема ни почетка ни свршетка; потоњи је табак 36 и од њега има 6 листи. Повез дрво кожа. Писан у XVI веку.

У табаку 24. има један празан лист и при дну је записао преписивач: — зде не(тѣ) погинуло вѣд овоган слова конѣцѣ и не смеѣхѣ цѣо исписати.

68. Епифаниа иеромонаха ѿ обитѣли калистратови в житіи, хартија 30×21 см, редова 26. Кватерниона 29 и 2 листа. На почетку леп орнамент и више иницијала у 3—4 боје. Осим Епифанијева списа налази се овде још: Повѣстѣ ифродитіана Персѣнина ѿ филиппа призвитера (!) и сѣеномоученика Иполита в .вл.-тѣхѣ айсѣхѣхѣ. — Овај рукопис повезан је заједно с рукописом под бр. 66. Повез дрво, кожа. Писан у XVI веку.

Зайиси: $\frac{\text{н}}{\text{ни}} \mid \frac{\text{х}}{\text{ка}}$ — изволеніе храма вожіа сѣаго лѣке кандіе (!)

^лравѣ ^лвожи ^лкарам ^лсѣтід ^лпрек (!) ^лпѣтнікѣ ^лва ^ллето 1709 ^лмѣца ^локтомвриа ^лдан ^лкѣ.

Запис на 1 листу штампан је добро у Записима књ. IV бр. 7163.

69. *Поуке свейих оѣаца*, хартија 29×21 см, редова 30. Кватерниона 38. Рукопис при врху пропао од влаге, али је текст очуван. Повез дрво, кожа. Писан у XV веку.

Зайиси на крају књиге: — вистѣ кѣюнжіа сѣмо настоятеѣ, ^свѣ да га ^спрѣ.

— сѣию кнѣгѣ ^сприлож(и) ^сстепаниа ^сза ^сскою ^сдѣш ^си ^ссвоѣмѣ ^сдомачинѣ ^сгвозденѣ ^си ^ссинѣ ^стедорѣ ^си ^ссимѣ ^сза ^свечни ^спомен, ^сбѣ да ^сиѣ ^спрѣ.

— лето рож. хва ^да^да^д ю^ду^дна .і. писа а^двѣ^днтіе іе^дархъ патриархов рскою своею и приложи во своі прѣстриг монастыр пивски, да бѣде не^дѣ^днмен никим бѣтъ да прос(ти) иг^дмена са саветом братіе касее.

— и лепѣ бошѣс себ(е) за здравле и за дшш, бѣтъ да прос(ти) тодорѣ и симѣ и андри за здравле.

70. *Поуке свейших оѣаца*, хартија 27 × 20 см, редова 30. Кватерниона 23 и 3 листа. У почетку један невешт орнамент, цртан другом руком, с написом у средини: вѣа цетинска. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писан у XV—XVI веку. — Међу поукама је и „слово о љубви“.

71. *Поуке свейших оѣаца*, хартија 27 × 21 см, редова 30. Нема завршетка; данас броји 16 кватерниона и 1 лист. Повез дрво, кожа. Писан у XVI—XVII веку.

Записи: — зрѣз. да се зна цо би сира .ѣ. кантара и .д. вка, ѣ стотин мане .ѣ.; а за вѣснѣ .ѣ. кантара и .д. вка, више .ѣ. стотин и .ки. аспри на новомѣ раѣснѣ.

— да се зна кад се прѣстави старица Евдокиа, добра бака, мѣтеръ иг^дмана Маѣима, бивша сѣпрѣжница Николе кнеза Јанковића ѿ села Милошевића, лето ^сзле ѿ рѣства хва ^да^да^д мѣа сек. к. данъ.

— да се зна кад се прѣстави иг^дменъ Маѣимъ из виеле монастыра, синъ кнеза Николе Јанковића, добри и избрани чѣкъ, иг^дмнова .д. летъ. понови ѣ. келне и ѣкраси црквѣ и кѣпи врѣ са свѣщници и цвѣтъ и кандило сребрно и вгради валаанцѣ и воденницѣ на иваръ и нне .ѣ. кѣне за сѣдѣбе монастырске своимъ трѣдомъ и ѣзе под монастырѣ земле више него е прежде било. прѣстави се ва лето ^сзмѣ, ѿ рѣства хва ^да^да^д ва вторникъ .д. ден по пасце.

72. *Поуке свейших оѣаца*, хартија 43 × 29 см, редова 38. Нема ни почетка ни свршетка; данас има 25 кватерниона и 1 лист. Повез дрво, кожа (али се рукопис распао у кватернионе и листове). Записа нема. Писан у XVI—XVII веку.

73. *Поуке свейших оѣаца*, хартија 22 × 14 см, редова 23. Кватерниона 39 и 3 листа. У средини књиге оштећено 5 листи. Повез дрво, кожа. Рецензија маѣедонска. Записа нема. Рукопис писан у XVI веку.

74. *Правила свейших оѣаца*, хартија 21 × 14 см, редова 21. Кватерниона 29 и 1 лист. (Првих осам листова изели мишеви до половине!). Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XV в.

На крају текста : — многогрѣшны вавила хромъи (другом руком): ^{зсѣ}.

75. *Беседе свейших оѣаца*, хартија 29 × 20 см, редова 26. Кватерниона 35 и 4 листа. (У 33 табаку испала 2 листа). Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XV веку.

На потоњем листу а) *зайис* : — сна книга гѣмое (!) злато^{зсѣ}тъ монастира пивѣ храма ^{зсѣ}спеніа прѣте вѣдце наше вѣце и прѣно дѣи мѣи, лето ^{зсѣ}ски.

76. *Беседе свейших оѣаца*, хартија 14 × 10 см, редова 20. Има 44 кватерниона. Нема ни почетка ни свршетка. У почетку изели су мишеви много листова. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XV—XVI веку.

Зайиси : — вѣ сѣи книжици събрана соутѣ вожѣтна слов(е)са такоже мѣдотечение пѣжан ѿ различнаго цѣѣтіа нѣпальнаѣце доми своје; месеца августѣ вѣ .кв. днѣ лѣто ^{зсѣ}.

— сја книга гѣема пчела мѣи^{зсѣ}дѣр.

— да се зна каде сию книгѣ чати стѣфан, лѣто ^{зсѣ}сѣг.

77. *Беседе Јована Златоустѣа*, хартија 31 × 21 см, редова 26. На почетку леп орнамент у више боја. Рукопис при дну оштећен влагом, али је текст сачуван. Кватерниона 48 и 6 листи. Повез дрво кожа. Рукопис писан у XVI веку.

Зайиси на крају књиге : — сию книгѣ вѣдѣпи попѣ вѣкѣ за свои трѣдѣ и приложи е оу манастирь пивѣ храмѣ оуспеніа прѣчтіе вѣце, да моу за полшѣ (!) дѣши, и да е неотемлена ѿ реченаго (!) храмини. . . . . рѣкою азѣ смиренн митрополитѣ херцеговачкы ѣрасим, вѣ лѣто ^{зсѣ}сѣг. 7213.

— сию дѣеспасноую и вѣсѣвноую книгѣ приложихѣ азѣ смиренн митрополитѣ Іосифѣ темнишварскы вѣ храмѣ прѣсѣтые вѣдце наше вѣце вѣ манастирь гѣеми оувац и аще кто покоуѣсѣ се ѿнимити ѿ сего сѣго мѣста, да моу е проклето ѿ гѣ бѣ и прѣчтіе вѣомтере и вѣсеухѣ стыхѣ, амин, амин, амин. вѣ лѣто ^{зсѣ}сѣ-тисоуѣное сѣ.

— книгѣ ѿвѣпи попѣ вѣкѣ за свои трѣдѣ и приложи ю манастирь пивѣ за полшѣ дѣи и да естѣ неѣемлема никимѣ.

— ва лето гдне ^{зсѣ}аѣг мѣца юла д. приходи азѣ сѣсѣжитѣл гѣна вѣѣженнейшаго и прѣвѣщеннейшемѣ гѣоу митрополитѣ захаалмискомѣ гѣнѣ Августію надлежѣщихѣ ради пословѣ : прѣе поради цѣрѣскѣ мѣріе, второе опште мѣстине. и лепо естѣ насѣ примна и любовѣ вѣтачаскѣ показѣ, а ми же рѣхомѣ : многа емѣ лета.

Беспонизны гѣс сазга | Іоаннѣ архидіаконѣ рскою с мона-
стирѣ Пиви.

78. *Беседе Јована Златоуста*, хартија 27×20 см, редова 27. Непотпун, свега има данас 16 листи. На почетку невешт орнамент. Повез дрво, кожа. Рукопис је повезан с бр. 70. Записа нема. Писан у XV веку.

79. *Беседе св. Максима*, хартија 27×20 см, редова 24. Рукопис потпун, има 22 кватерниона. Повез дрво, кожа. Повезан заједно с бр. 70 и 78. Записа нема. Писан у XVI веку.

80. *Поменик*, хартија 31×21 см, редова 28. Данас рукопис има 77 листи; искинуто је првих 7 листи првог табака, а исто тако и много листова у средини; на крају су откинута два листа. По остацима првих листова види се, да је рукопис имао 2 листа предговора. Затим је био поменик архиепископа, патријараха, митрополита итд. Данашњи седми лист почиње с игуманима. После долази помен мирских лица, тако код „зде въписоуѣт се вѣла'цыи“ спомињу се: мирче воевода и драгић воевода. Повез дрво, кожа. Рукопис започет у XVI веку.

На крају другог табака *зайис*: — срѣмѣ, дѣховник саватиѣ проигѣмен, лѣто ^зсеи.

На потоњим листовима *зайиси*: — ва лето ^зрпд., да се зна како вѣхѣ (!) zaloжили Бѣиновѣи баре на езерѣциемѣ; преже паки сие лето приде с манастирѣ старацѣ Радое и попѣ Дѣчиѣѣ, именемѣ Симеонѣ и сѣѣ мѣ Иво и Јово и Андриа Радоевиѣѣ са васомѣ братномѣ и Лека Манасторовиѣѣ и Гекѣлови синови Марко и Богавецѣ, васи обще доѣоше и приложише васе цю се зове нѣх баре и тако рекоше, тко ѣе потае за то поменѣти да неѣѣ проклетѣ и трѣклетѣ и негово днѣте наконѣ неѣа, и да мѣ вѣдетѣ сѣаа вѣа ва место помощи сапарница, неѣо да неѣѣ манастирска ва веки аминѣ. и то вистѣ при хигѣмнѣ Аксентию иермонахѣ и даемо имѣ ѕздарыа наипреже старцѣ Радое и Андри иладѣ и петѣ стотина асприхѣ ^а и ^ѣ асприх, попѣ Симеонѣ и синовомѣ его Ивѣ, Јовѣ ^{аѣ} асприх, Леки Манасторовиѣѣ два вола и ^ѣ асприх, Гекѣловиѣемѣ Маркѣ и Богавцѣ вола и овцѣ и кош. то дава игѣманѣ Аксентие иермонахѣ рскою са васемѣ братетвомѣ известно да се знаѣѣ лето ^зрпд. и вѣ то вѣѣме Дѣана (!) Јосинва и Павла и Стеван, паки придоше и они и дадоше, и даде имѣ игѣманѣ Павел ^{аѣ}. козе, Степанѣ осамѣ сатѣ аспри, гаетѣкѣ, и рекоше: тко ѣе вѣѣ цю говори(ти) и порицати да мѣ нѣе просто ни благословено ѣ га бѣ

кѣсѣдрѣжителѣ и пречистинѣ его вѣоматери и вѣсехъ свѣтихъ, амин. Лето зрѣа.

— Еа лѣто зѣм. да се зна како би реч с Бѣиновѣи за подписанѣ барѣ на десном⁶ листѣ, како е прво била под залогѣ, паке како сѣ е приложен и дар ззелн, да се не пориче. и тако дођоше ва сѣ лето преже писанихъ Бѣиновѣи синови и зшци попъ Бидъ и брат мѣ Ранчета Деановѣи и старацъ Пакао и Давидъ Марковъ и Бѣкоманъ Лечићъ и Стојанъ Јовановъ и Никола Бѣкоманов и Мићо Гавриловъ и Остоѣ Ивовъ и за дрѣге рекоше, кои се не пригодише, цо ми рекосмо, то сѣ свѣихъ речи и овецаше и они, како им сѣ и стари единопѣшно, да се за то не има нитко раскаи и вазвратити ва опетъ, кроме да дае монастиръ приплатъ осамъ динара и тако рѣкосмо, ако би се кад кто нашао бесом заносим, и кто би то порѣи или звети (хотнѣ) ѿ тога натрагъ, да бѣде прокалет ѿ вѣа и ѿ прѣти вѣе, и да га трагъ погине. и то подписахъ азъ смерени Герасимъ митрополитъ херцеговачкы и тѣ быстѣ сведетель кнезъ Милѣ Крѣнић и кнезъ Бѣкоманъ Петровић и Бѣкоманъ Бѣиновѣи и кнезъ Јованъ Тадић и Бѣчић Кѣлић и Петаръ Кѣлѣжић и Мићанъ Голѣанинъ и Мѣте (!) Зѣм, Макариѣ Божовић и многи се тѣ деснѣ и кои се обретоше и тѣ деснѣ, и еце би тѣ Бѣдимиръ Кѣлић; и то быстѣ с монастирѣ прѣдъ црквом и ваи саборно рѣкосмо по нихъ глаголѣ: тко би то порѣкао, да мѣ бѣде сѣпарница стѣа вѣа. и то быстѣ мѣца фѣр. .к. днѣ.⁷

— нека се зна како дође кнезъ Бѣкъ иселана [из Селѣана?] и Бѣчићна и Гриданъ и сви селани с монастирѣ и положише за водица ваи договорно мало и голѣмо и сва хисѣта да послѣ рѣчи нѣе, и ззе Бѣкъ .лв. аспри, Гриданъ .п. (!) хиладъ .х. аспри, Бѣчина и Коинъ .дѣ аспри, Митаръ и Степанъ и ѣро .ав. аспри, Бѣчѣко Чокоръ .ѣ. аспри, Петаръ Царѣвићъ .ф. аспри, Радѣо, Тома .ф. аспри, Тѣрѣчинъ с вочи (!) кракѣ .т. аспри, Бѣчѣко Бѣхъсѣановићъ .ѣ. аспри, приплати .м. аспри. — Мѣгѣръ О сведоци Хасанъ кнезъ Радѣо, воивода Мѣлѣтинъ, кнезъ Гаврило, Лѣка Ранѣвићъ, ѣро, Бѣкадинъ, Нико, Томанъ исинѣца⁸ дрѣо синѣца.⁸

⁶ Горњи запис доиста се и налази на десној страни; ја сам га ставио напред, јер по реду и треба да је напред.

⁷ Овај запис прештампан је из Просвјете VI (1895) у Записима књ. II бр. 2603, и кад се упореди с нашим преписом види се како је напамет преписиван. — Ваљда је рђаво писмо и било разлог, да није преписан запис пред овим, који је у вези с њим.

⁸ Ваљда из синѣца (?).

— паки потле тога ва лето ^{зрпѣ} дође Сава Ђсковићъ и Томанъ Ђсчинићъ и Грдановићи смко и Сексѡ наконъ .м. година и ѿкспише сва исета мало и големо, да ние нааде монастырске с заводициехъ длакомъ ни сламкомъ и даше .ї. наада асприхъ готовиехъ и то ѿкспише при игѡмнѡ Аксентию, да се зна.

— лето ^{зркг} Ђскадинъ ис пилатоваца ѡбѣща се давати на годинѡ по старъ оулаи и даде вола за 8лїе, дочимъ састара во да кспнѡ монастыръ оулаи, а во да сдѡжи монастырѡ, а каде вола састара, да се прода, да за оне аспри, что се сзме за вола, кспнѡ 8лїе. аце виемо с напредакъ живи, каде се опет да, а ми ћемо паки ксповати да не пресѡши наше кандио оу цркви, донде смо живи, ако и наконъ мене кто бѡде живъ и паки даемъ стѡмѡ монастырѡ по бравъ на годинѡ.

— си общи листъ монастыра Пиве, храмъ сепена пресвете влѡдичце наше богородице дѡве Марїе.

81. *Поменик*, хартија 21×15 cm, редова 20. Рукопис нема ни почетка ни свршетка. На почетку нема 6 кватерниона и 5 листи од седмог; а на крају изгледа, није изгубљено више од три листа. Прве корице нема (друга дрво, кожа). Писан у XV веку.

На корицама *зайис*: — въ лето ^{знд.} место Хоча господаръ Комленъ писа ва годинѡ да мѡ поємо стѡи недела по Бѡл. и се лето плати.

82. *Тропарѡ вѡскрсни и Послѡдованиѡ* събрана вселѡтнаго начѡнише ѿ мѡца септемвриа до мѡца августа. — Тропарѡ заузимају 2 табака и 6 листи, а „Послѡдованије“ 7 табака и 3 листа. Хартија 31×21 cm, редова 25. На почетку „Послѡдованија“ веома леп орнамент. Овај рукопис је повезан с рукописом бр. 39. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVI веку.

На првом листу а) *зайис* (али не преписивачев): — снѡ писа презвитер Ѧазар, бѡ да прос.

83. *Истѡрија* до цара Константина (*Хамарѡол*), хартија 28×21 cm, редова у два ступца по 27. Рукопис нема ни почетка ни свршетка, а и у средини су погубљени читави табаци и многобројни листови. Данас је потоњи табак 24, од кога нема 2 листа. Повез дрво, кожа. Записа нема. Писан у XV веку.

84. *Приче из сѡшарога завѡта* (*Шесѡоднев?*), хартија 31×21 cm, редова 29. Нема ни почетка ни свршетка. Потоњи је табак 32. Повез дрво, кожа. Рукопис писан у XVI веку.

На 6 листу 20 табака (који је прѣписивач оставио ненаписан) има каснији запис: — ва лето ^{зсд}. Симѣонъ грешни. Да се зна ва последне време, како би копна зима како и лето, то ѿ човека не беше нитко запазно, а биаше единеме човекомъ .ѿ. лета и би листа пре светого Њеоргѣи на шестъ недела. и тѣ зимѣ сдарише адѣци (!) на ^ѿлавега (!) и зар(о)више мѣ ортию (!) и то би стъ и та дъ би стъ гонение на христанѣх ѿ проклете вѣсроманске вере и ми црнци биасмо остали сами с пѣстини и велъми страдамо и гледамо сваки дѣтъ сѣ две стране како овце вѣлка, едно ѿ мѣамедова смета, а дрѣго ѿ проклете Црне Горе. Те године свати Гелманъ паша ^ѿбрамила и дасмо за нъ .ѣ. цекина и тѣ годинѣ плененисмо се .тм. оваца и .ке. кона и ковила великиѣ, и с три пѣта .ѿ. кола великиѣ, исто коза и три кона паѣа и осла; попъ изабриѣа⁹ сви га рѣа до дѣвета паса; и то лето би стъ игъменъ Зарѣа Црквичан, и то би стъ ва лѣто ^{зсв} пленение и тада не беше с Пиви живе дѣше кроме монастыра.

— да се зна каде се прекри црква; то лето би стъ игъменъ иерархъ (!) Миханло сѣ братиамъ еклиѣрмъ (!) Вилипъ и Теховилъ и дасмо за самѣ вѣюрѣитиу .ѣ. гроша проклетомъ Бѣѣиръ паши. Писа грешни Теховил ва лето мироздани ^{зсмс}.

85. *Чудеса ѿресвѣѣе Богородице*, хартија 15 × 11 см, редова 29. Кватерниона 19. При крају књиге привезан на 26 листи „Акатист Исусу Христу“ и на 14 листи „Слово архиепископа александријскога Кирила о исходу душе“. Повез дрво, кожа. Потоња два списка писала је друга рука, но сва три су из XVII века.

На крају „Чудеса“ *запис*: — оубоги ѿ добрихъ дѣлъ смиренѣи мнихъ гаврило, въ лето ^{зсма}, ѿ рождѣства (!) ^{дѣлг}.

Душан Вуксан

---

⁹ Ваѣда: изъ Забрѣа (?)